

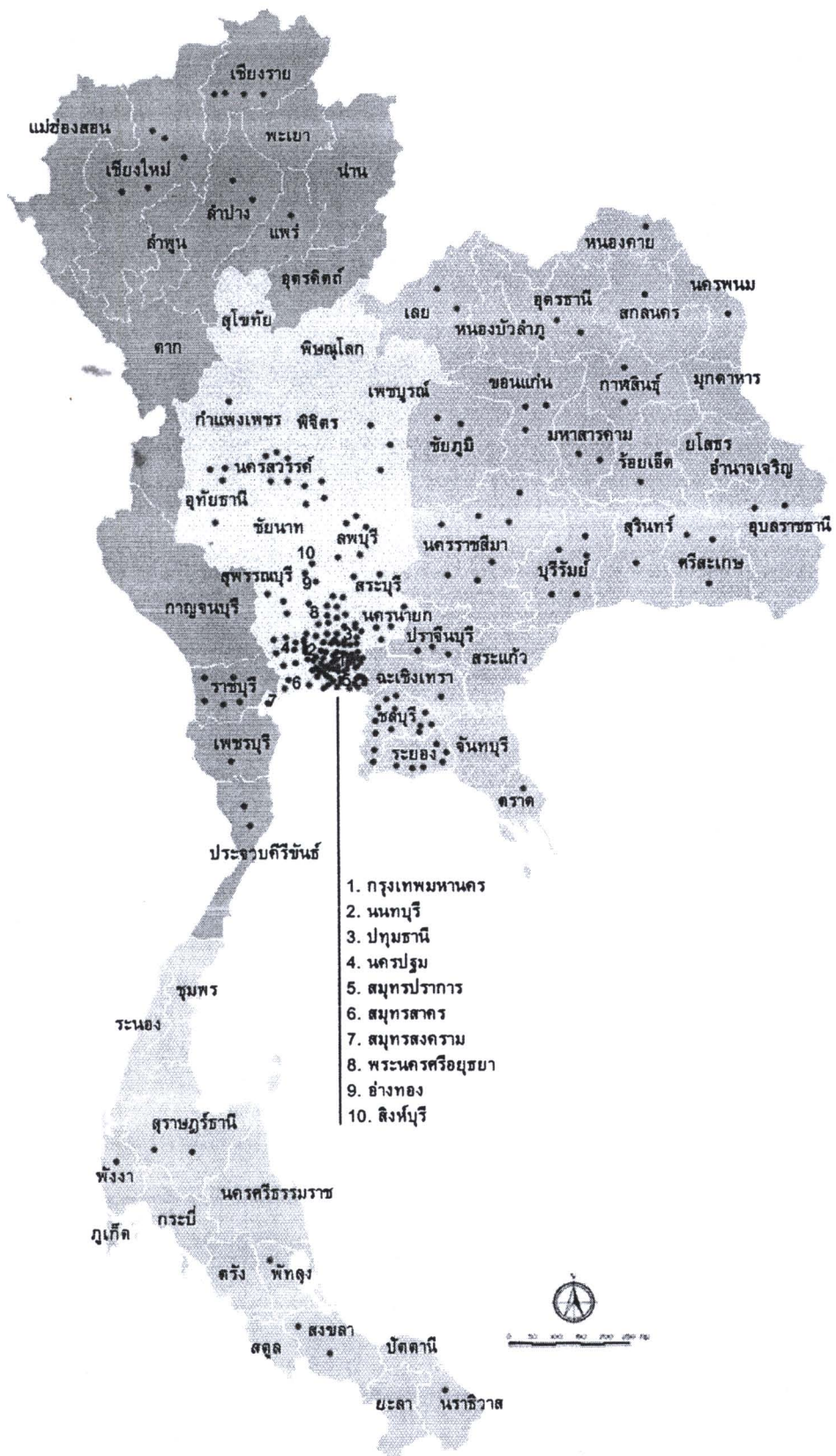
บทที่ 4

ผลการทดลอง

4.1 การทดลองที่ 1 การสำรวจการเลี้ยงไส้เดือนดินในประเทศไทย

ผลการสำรวจและรวบรวมรายชื่อสถานประกอบการที่เลี้ยงไส้เดือนดินในประเทศไทย จำนวน 275 แห่ง พบว่าที่ตั้งของสถานประกอบการกระจายตัวอยู่บริเวณภาคเหนือจำนวน 13 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 36 แห่ง ภาคกลางจำนวน 188 แห่ง ภาคตะวันออก 23 แห่ง ภาคตะวันตก 8 แห่ง ภาคใต้ 7 แห่ง สรุปว่ามีการเลี้ยงไส้เดือนดินบริเวณภาคกลางมากที่สุด (68.36 เปอร์เซ็นต์) รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (13.09 เปอร์เซ็นต์) ภาคตะวันออก (8.36 เปอร์เซ็นต์) ภาคเหนือ (4.73 เปอร์เซ็นต์) ภาคตะวันตก (2.91 เปอร์เซ็นต์) และภาคใต้ (2.55 เปอร์เซ็นต์) ตามลำดับ ดังภาพที่ 4-1

ผลการสอบถามข้อมูลการเลี้ยงไส้เดือนดินจากสถานประกอบการจำนวน 4 แห่งคือ ธีรชัยฟาร์ม ที่ พี ฟาร์ม เพ็ญวิวัฒน์ฟาร์ม และฟาร์มคุณพจนัญ พบว่า ชนิดไส้เดือนดินที่เลี้ยงมี 4 ชนิด คือ *Eudrilus eugeniae*, *Lumbricus rubellus*, *Pheretima peguana* และ *Perionyx excavatus* วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงคือ ผลิตปุ๋ย ขยายพันธุ์ไส้เดือนดิน และขายไส้เดือนดิน โรงเรือนเลี้ยงไส้เดือนดินมีฟาร์ม 2 แห่งที่ไม่มีโรงเรือนคือ ธีรชัยฟาร์ม และฟาร์มคุณพจนัญ ฟาร์มที่มีโรงเรือนคือที่ พี ฟาร์ม มีโรงเรือนขนาดกลางหลังคาหน้าจั่วมุงแฝก และเพ็ญวิวัฒน์ฟาร์มมีโรงเรือนขนาดใหญ่หลังคา มุงกระเบื้อง ภาชนะที่ใช้เลี้ยงคือ บ่อซีเมนต์ และซากตู้เย็นเก่า วัสดุที่อยู่ของไส้เดือนดิน (Bedding) คือ มูลวัวแห้ง และมูลวัวแห้งผสม(มูลวัวแห้ง+เปลือกถั่วเขียว+เศษหญ้า) ราคาไส้เดือนดินมีชีวิต ปี 2551 ไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* กิโลกรัมละ 2,500 บาท ไส้เดือนดินชนิด *Lumbricus rubellus* และ *Perionyx excavatus* ตัวละ 5 บาท ไส้เดือนดินชนิด *Pheretima peguana* กิโลกรัมละ 500 บาท การเตรียม Bedding พบว่า ธีรชัยฟาร์ม วิธีการเตรียมนำมูลวัวแห้ง เปลือกถั่วเขียว หญ้าแห้ง และจุลินทรีย์ EM หมักรวมกัน ระยะเวลา 7 วัน ปล่อน้ำหมักทิ้ง โรยหินฟูนปรับความเป็น กรด-เบส ทิ้งไว้ 7 วัน ที่ พี ฟาร์ม วิธีการเตรียมคือ รดน้ำมูลวัวให้เปียก พักไว้ 1 วัน เพ็ญวิวัฒน์ฟาร์ม วิธีการเตรียมคือ รดน้ำมูลวัวให้เปียก พักไว้ 2 วัน ฟาร์มคุณพจนัญ วิธีการเตรียมคือ รดน้ำมูลวัวให้ เปียก อาหารเสริมของไส้เดือนคือ เปลือกผลไม้ กากถั่ว น้ำเต้าหู้หมัก และ ดินกล้วยสับ วิธีการให้อาหารคือ ให้อาหารแบบโรยบนผิวหน้า และแบบฝังกลบ ความสูงของ Bedding 5-45 เซนติเมตร อุณหภูมิของ 28-30 °C ความชื้น 70-90 เปอร์เซ็นต์ ความเป็นกรด-เบส (pH) ที่ 6-7 ดังตารางที่ 4-1 และภาพที่ 4-1, 4-2, 4-3 และ 4-4

ภาพที่ 4-1 ที่ตั้งของสถานประกอบการที่เลี้ยงไส้เดือนดินในประเทศไทยทั้งหมด 275 แห่ง

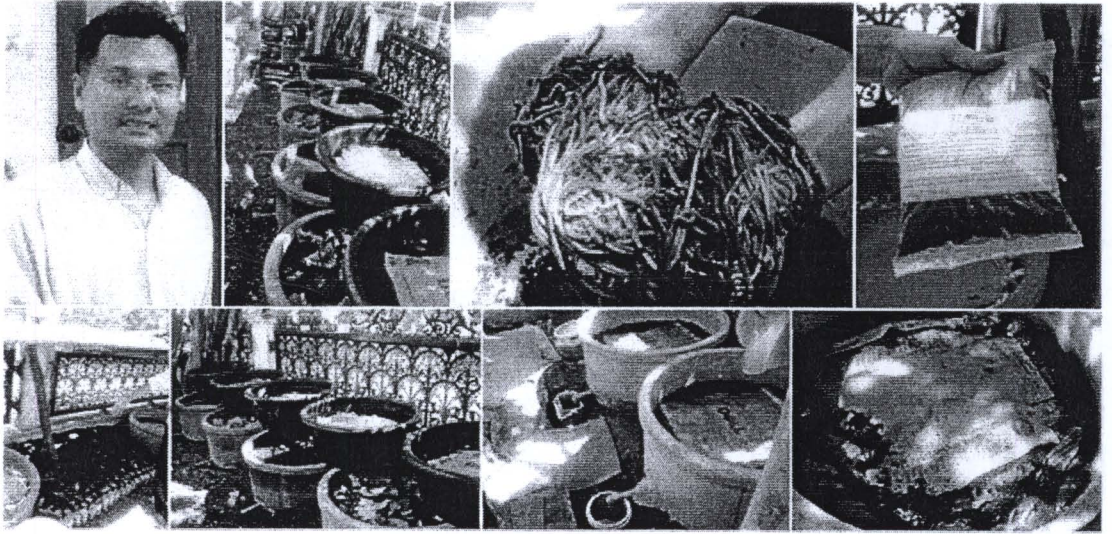
ตารางที่ 4-1 ข้อมูลการเลี้ยงไส้เดือนดินจากสถานประกอบการจำนวน 4 แห่ง

สถานประกอบการ	สายพันธุ์ที่เลี้ยง	วัตถุประสงค์	โรงเรือน	ภาชนะ	Bedding	ราคาไส้เดือน ^{5/}
1. ธีรชัยฟาร์ม	African Night Crawler ^{1/} Red worm ^{2/} ไส้ตะแคง ^{3/}	ขายปุ๋ย ขายไส้เดือนดิน	ไม่มีโรงเรือน	บ่อซีเมนต์กลม กะละมัง	มูลวัวแห้ง เปลือกถั่วเขียว เศษหญ้า	2,500/กก. ตัวละ 5 บาท 500/กก.
2. ที พี ฟาร์ม	African Night Crawler	ขายปุ๋ย	โรงเรือนขนาดกลาง หลังคาหน้าจั่วมุงแฝก	บ่อซีเมนต์สี่เหลี่ยม	มูลวัวแห้ง	ไม่ขาย
3. เพ็นเวิร์มฟาร์ม	African Night Crawler Red worm Blueworm ^{4/}	ขายปุ๋ย ขายไส้เดือนดิน	โรงเรือนขนาดใหญ่ หลังคามุงกระเบื้อง	บ่อซีเมนต์สี่เหลี่ยม	มูลวัวแห้ง	2,500/กก. ตัวละ 5 บาท
4. ฟาร์มคุณพจนัญ	Blueworm	ผลิตปุ๋ย	ไม่มีโรงเรือน	ซากดูยีนเก่า	มูลวัวแห้ง	ตัวละ 5 บาท ไม่ขาย

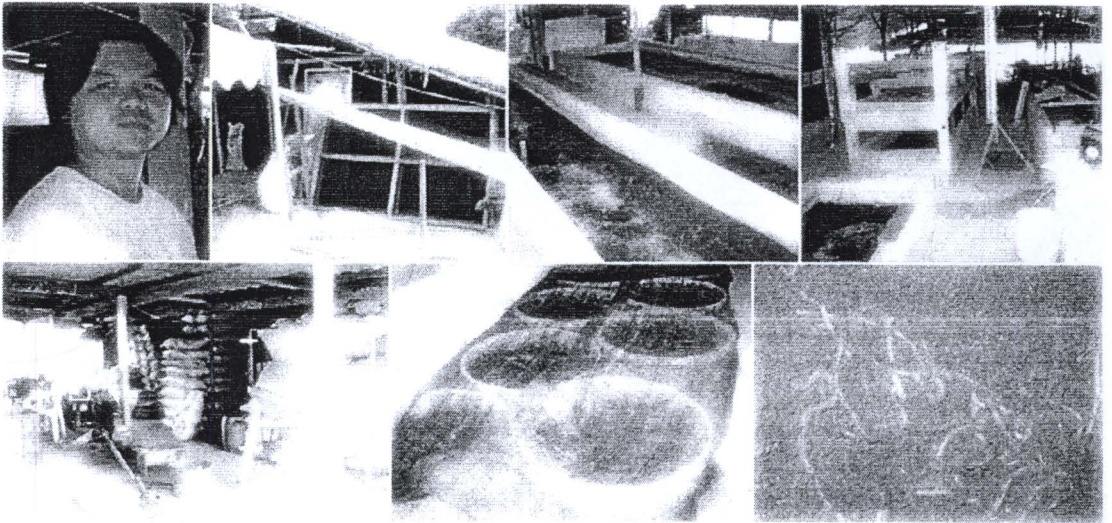
^{1/} *Eudrilus eugeniae*, ^{2/} *Lumbricus rubellus*, ^{3/} *Pheretima peguana*, ^{4/} *Perionyx excavatus*, ^{5/} ไส้เดือนมีชีวิต ราคา ณ ปี 2551

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลการเลี้ยงไส้เดือนดินจากสถานประกอบการจำนวน 4 แห่ง (ต่อ)

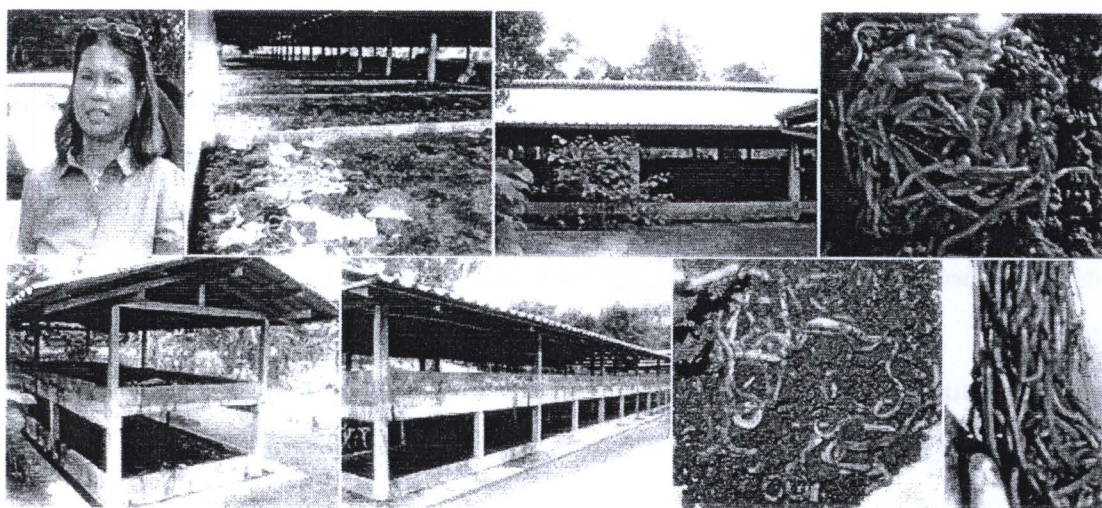
สถานประกอบการ	วัสดุที่อยู่ของไส้เดือนดิน (Bedding)					
	การเตรียม Bedding ก่อนการเลี้ยงไส้เดือนดิน	อาหารเสริม	วิธีการให้อาหาร	ความสูง (ซม.)	อุณหภูมิ (°C)	pH
1. ธีรชัยฟาร์ม	หมักมูลวัวแห้ง เปลือกถั่วเขียว หยาบ จุลินทรีย์ EM 7 วัน โรยหินฟ่อน	เปลือกผลไม้ กากถั่วน้ำเต้าหู้หมัก	โรยบนผิวหน้า ฝังกลบ	40.00-45.00	30.00	70.00 6.80
2. ทีพี ฟาร์ม	รดน้ำจนมูลวัวเปียก พักไว้ 1 วัน	ไม่มี		5.00-7.00	28.60	85.00 7.00
3. เพ็ญวิวัฒน์ฟาร์ม	รดน้ำจนมูลวัวเปียก พักไว้ 2 วัน	ต้นกล้วยสับ	โรยบนผิวหน้า ฝังกลบ	30.00-35.00	28.00	90.00 7.00
4. ฟาร์มคุณพจนัญ	รดน้ำจนมูลวัวเปียก	เปลือกผลไม้ ไม่มี		30.00-40.00	28.20	85.00 7.00

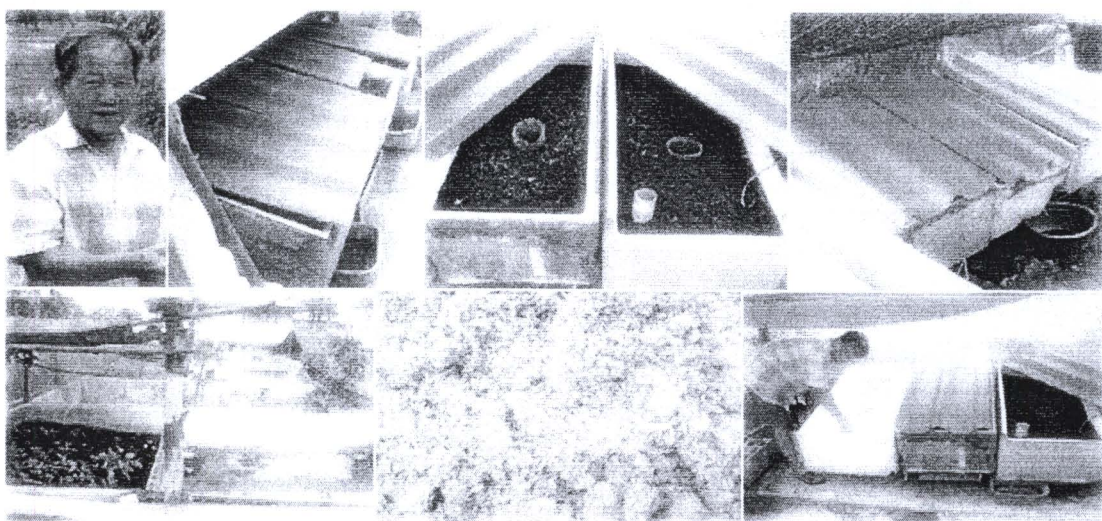
ภาพที่ 4-2 ฟาร์มเพาะเลี้ยงไส้เดือนดินของคุณธีรชัช บำรุงทรัพย์ เจ้าของธีรชัชฟาร์ม กรุงเทพฯ

ภาพที่ 4-3 ฟาร์มเพาะเลี้ยงไส้เดือนดินของคุณเทอดศักดิ์ พัวตระกูลทรัพย์ เจ้าของ T.P. farm กรุงเทพฯ

ภาพที่ 4-4 ฟาร์มเพาะเลี้ยงไส้เดือนดินของคุณเพ็ญพักดี เฟอ์กูสัน เจ้าของ Pen worm farm จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 4-5 ฟาร์มไส้เดือนของคุณพจนัญ เปรมสกุล ผู้เพาะเลี้ยงไส้เดือนเพื่อผลิตปุ๋ย จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 การทดลองที่ 2 การศึกษาการเพาะเลี้ยงไส้เดือนดิน 3 ชนิด เพื่อเปรียบเทียบการเจริญเติบโต การให้ผลผลิต และองค์ประกอบทางโภชนา

4.2.1 ผลการเจริญเติบโต และการให้ผลผลิตของไส้เดือนดิน 3 ชนิด

ไส้เดือนดินชนิด *Pheretima peguana*, *Eudrilus eugeniae* และ *Lumbricus rubellus* มีลำตัวยาว 15.59, 19.94 และ 9.91 เซนติเมตร ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* มีความยาวสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไส้เดือนดินมีจำนวนตัวที่เพิ่มขึ้น 6.75, 12.50 และ 240.00 ตัว ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Lumbricus rubellus* มีจำนวนตัวที่เพิ่มขึ้นสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไส้เดือนดินมีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น 0.32, 0.78 และ 0.16 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* มีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไส้เดือนดินมีจำนวนอุ้งไข่ 1.50, 3.50 และ 106.75 อุ้ง ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Lumbricus rubellus* มีจำนวนอุ้งไข่สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ผลการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของไส้เดือนดินทางการค้าทั้ง 3 ชนิด

การเจริญเติบโตและผลผลิต	ชนิดของไส้เดือนดิน			SEM	P-value
	<i>P. peguana</i>	<i>E. eugeniae</i>	<i>L. rubellus</i>		
ความยาว, เซนติเมตร	15.59 ^b	19.94 ^a	9.91 ^c	0.895	0.0001
จำนวนเริ่มต้น, ตัว	15.00	15.00	15.00		
จำนวนสุดท้าย, ตัว	21.75 ^b	27.50 ^b	255.00 ^a	41.934	0.0051
จำนวนที่เพิ่มขึ้น, ตัว	6.75 ^b	12.50 ^b	240.00 ^a	41.934	0.0051
น้ำหนักเริ่มต้น, กรัม/ตัว	1.10 ^b	1.98 ^a	0.94 ^b	0.067	0.0001
น้ำหนักสุดท้าย, กรัม/ตัว	1.43 ^b	2.76 ^a	1.10 ^b	0.160	0.0001
น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น, กรัม/ตัว	0.32 ^b	0.78 ^a	0.16 ^b	0.101	0.0050
จำนวนอุ้งไข่, อุ้ง	1.50 ^b	3.50 ^b	106.75 ^a	23.661	0.0181

^{a, b, c} ค่าเฉลี่ยในแถวบนเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางโภชนาของไส้เดือนดิน 3 ชนิด

ไส้เดือนดินชนิด *Pheretima peguana*, *Eudrilus eugeniae* และ *Lumbricus rubellus* มีความชื้น 4.85, 6.50 และ 3.97 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* มีความชื้นสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีโปรตีน 58.50, 59.77 และ 49.85 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีไขมัน 6.40, 10.65 และ 8.42 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* มีไขมันสูงสุด ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีเยื่อใย 0.58, 0.36 และ 0.18 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีเถ้า 7.49, 11.80 และ 23.69 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไส้เดือนดินชนิด *Lumbricus rubellus* มีเถ้าสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีไนโตรเจนฟรี แอ็คแทรก 22.22, 11.58 และ 23.69 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไส้เดือนดินทั้ง 3 ชนิดมีพลังงานรวม 4.73, 4.66 และ 4.70 kcal/g ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางโภชนาของไส้เดือน 3 ชนิด

องค์ประกอบทาง โภชนา (%)	ชนิดของไส้เดือนดิน			SEM	P-value
	<i>P. peguana</i>	<i>E. eugeniae</i>	<i>L. rubellus</i>		
วัตถุแห้ง	95.14 ^{ab}	93.49 ^b	96.02 ^a	0.399	0.0452
ความชื้น	4.85 ^{ab}	6.50 ^a	3.97 ^b	0.399	0.0452
โปรตีน	58.50	59.77	49.85	2.839	0.1586
ไขมัน	6.40 ^c	10.65 ^a	8.42 ^b	0.265	0.0034
เยื่อใย	0.58	0.36	0.18	0.080	0.0887
เถ้า	7.49 ^c	11.80 ^b	13.82 ^a	0.048	0.0001
NFE	22.22	11.58	23.69	2.636	0.0847
พลังงานรวม (kcal/g)	4.73	4.66	4.70	0.140	0.9519

a, b, c ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.2.3 ผลผลิตของไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae*

ไส้เดือนดินชนิด *Eudrilus eugeniae* เลี้ยงด้วยมูลวัวในบ่อซีเมนต์ จำนวน 10 บ่อน้ำหนักเริ่มต้น 300 กรัม/บ่อ หลังการเลี้ยง 60 วัน พบว่าไส้เดือนดินมีน้ำหนักสุดท้ายเฉลี่ย 15 กิโลกรัม/บ่อ โดยไส้เดือนดินมีน้ำหนักรวมเพิ่มขึ้น 12 กิโลกรัม/บ่อ ดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 ผลผลิตของไส้เดือนดินสายพันธุ์ *Eudrilus eugeniae* ในบ่อซีเมนต์

ผลผลิตไส้เดือน ทั้งหมด (กก.)	หมายเลขบ่อซีเมนต์										เฉลี่ย	SEM
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
น้ำหนักเริ่มต้น	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	
น้ำหนักสุดท้าย	15.0	14.0	15.0	17.0	15.0	16.0	15.0	15.0	13.0	15.0	15.0	33.33
น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น	12.0	11.0	12.0	14.0	12.0	13.0	12.0	12.0	10.0	12.0	12.0	33.33

4.3 การทดลองที่ 3 การใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตและคุณภาพซากของเป็ดเทศ

4.3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางโภชนาของไส้เดือนป็น และสูตรอาหารเป็ดเทศ

ไส้เดือนป็น (*Pheretima posthuma*) มีความชื้น 1.00 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 50.00 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 3.50 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 0.25 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 25.23 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 1.06 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 1.24 เปอร์เซ็นต์ และพลังงานรวม 3.20 kcal/g สูตรอาหารเป็ดเทศช่วงอายุ 1-14 วัน มีความชื้น 8.22-8.39 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 22.45-22.56 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.33-6.68 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 4.80-5.78 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 7.25-7.86 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 1.32-1.98 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.92-1.18 เปอร์เซ็นต์ และพลังงานรวม 4.22-4.29 kcal/g ดังตารางที่ 4-5 สูตรอาหารเป็ดเทศช่วงอายุ 15-49 วัน มีความชื้น 8.11-8.36 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 18.45-18.56 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.12-6.63 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 4.54-4.87 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 8.13-8.91 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 1.20-1.99 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.93-1.19 เปอร์เซ็นต์ และพลังงานรวม 4.32-4.38 kcal/g ดังตารางที่ 4-6 สูตรอาหารเป็ดเทศช่วงอายุ 50-84 วัน มีความชื้น 8.29-8.63 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 16.40-16.52 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.35-6.50 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 4.52-5.28 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 7.14-8.45 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 0.97-1.83 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.94-1.09 เปอร์เซ็นต์ พลังงานรวม 4.42-4.47 kcal/g ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-5 องค์ประกอบทางโภชนะของสูตรอาหารเปิดเทศอายุ 1-14 วัน

องค์ประกอบ ทางโภชนะ	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร					
	0%	2%	4%	6%	8%	10%
ช่วงอายุ 1-14 วัน						
ความชื้น (%)	8.22	8.32	8.31	8.30	8.36	8.39
โปรตีน (%)	22.56	22.45	22.56	22.55	22.49	22.53
ไขมัน (%)	6.68	6.39	6.33	6.35	6.40	6.38
เยื่อใย (%)	4.90	5.78	5.62	4.98	4.95	4.80
เถ้า (%)	7.49	7.85	7.27	7.44	7.86	7.25
แคลเซียม (%)	1.98	1.37	1.35	1.36	1.32	1.35
ฟอสฟอรัสรวม (%)	1.18	0.92	0.99	0.95	0.98	1.06
พลังงานรวม (kcal/g)	4.22	4.29	4.23	4.27	4.22	4.25

ตารางที่ 4-6 องค์ประกอบทางโภชนะของสูตรอาหารเปิดเทศอายุ 15-49 วัน

องค์ประกอบ ทางโภชนะ	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร					
	0%	2%	4%	6%	8%	10%
ช่วงอายุ 15-49 วัน						
ความชื้น (%)	8.27	8.29	8.36	8.11	8.12	8.34
โปรตีน (%)	18.51	18.54	18.52	18.53	18.56	18.45
ไขมัน (%)	6.63	6.62	6.58	6.12	6.42	6.52
เยื่อใย (%)	4.77	4.78	4.87	4.54	4.82	4.57
เถ้า (%)	8.91	7.88	8.13	8.56	8.92	8.60
แคลเซียม (%)	1.99	1.20	1.60	1.42	1.27	1.52
ฟอสฟอรัสรวม (%)	1.19	0.98	0.93	0.94	0.99	0.98
พลังงานรวม (kcal/g)	4.32	4.35	4.33	4.38	4.34	4.35

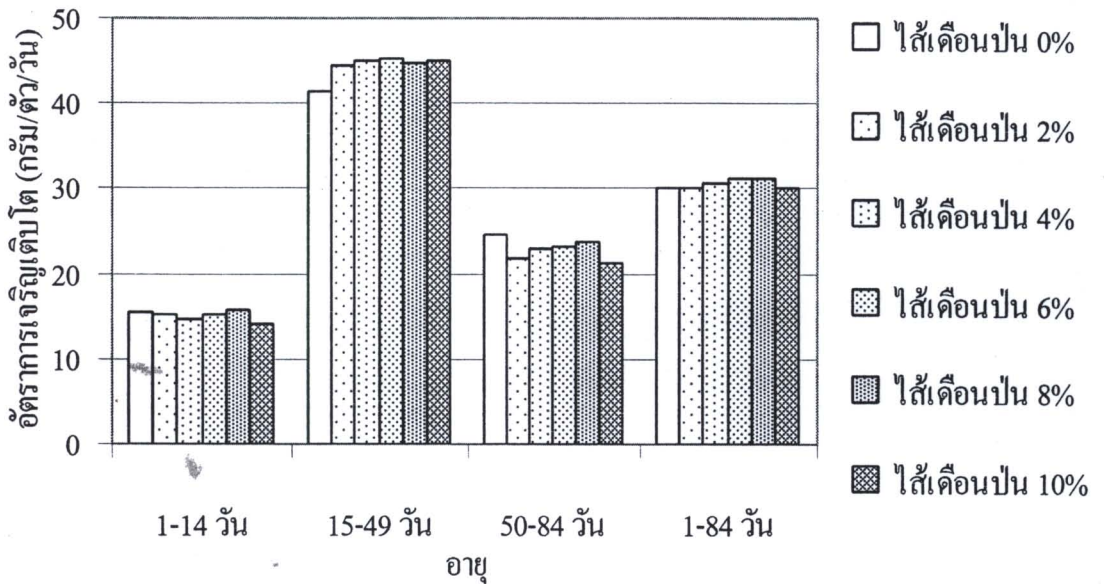
ตารางที่ 4-7 องค์ประกอบทางโภชนะของสูตรอาหารเปิดเทศอายุ 50-84 วัน

องค์ประกอบทางโภชนะ	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร					
	0%	2%	4%	6%	8%	10%
ช่วงอายุ 50-84 วัน						
ความชื้น (%)	8.46	8.63	8.42	8.29	8.58	8.66
โปรตีน (%)	16.52	16.43	16.50	16.40	16.46	16.51
ไขมัน (%)	6.50	6.35	6.41	6.49	6.46	6.47
เยื่อใย (%)	4.55	5.28	4.97	4.85	4.58	4.52
เถ้า (%)	7.49	7.50	7.14	7.51	7.97	8.45
แคลเซียม (%)	1.83	1.15	1.20	1.08	0.99	0.97
ฟอสฟอรัสรวม (%)	1.09	0.96	0.97	0.94	0.96	0.98
พลังงานรวม (kcal/g)	4.42	4.47	4.46	4.47	4.44	4.45

4.3.2 ผลของการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของเปิดเทศ

เปิดเทศอายุ 1-84 วันที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเลี้ยงรอด 100.00 เปอร์เซ็นต์ ดังตารางที่ 4-8

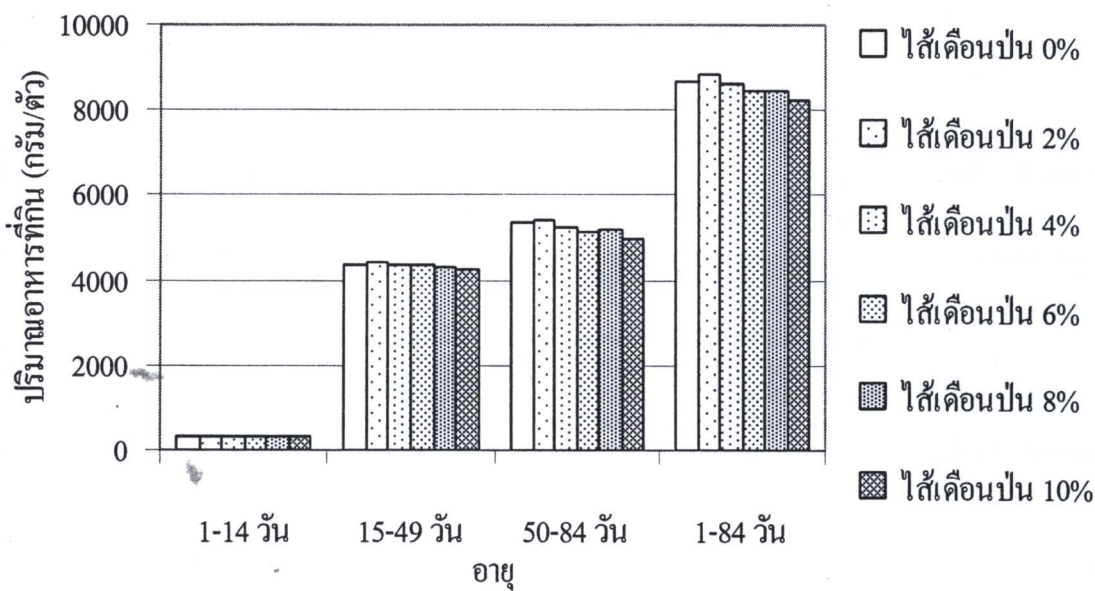
เปิดเทศอายุ 1-14 วันที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์มีอัตราการเจริญเติบโต 15.41, 15.23, 14.50, 15.16, 15.63 และ 14.04 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ (P>0.05) เปิดเทศอายุ 15-49 วัน มีอัตราการเจริญเติบโต 41.34, 44.52, 44.98, 45.42, 44.66 และ 45.14 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ (P>0.05) เทศอายุ 50-84 วัน มีอัตราการเจริญเติบโต 24.66, 21.82, 22.82, 23.27, 23.68 และ 21.38 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ (P>0.05) เปิดเทศอายุ 1-84 วันมีอัตราการเจริญเติบโต 30.07, 30.18, 30.67, 31.15, 31.08 และ 30.05 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ (P>0.05) ดังภาพที่ 4-6 และตารางที่ 4-8

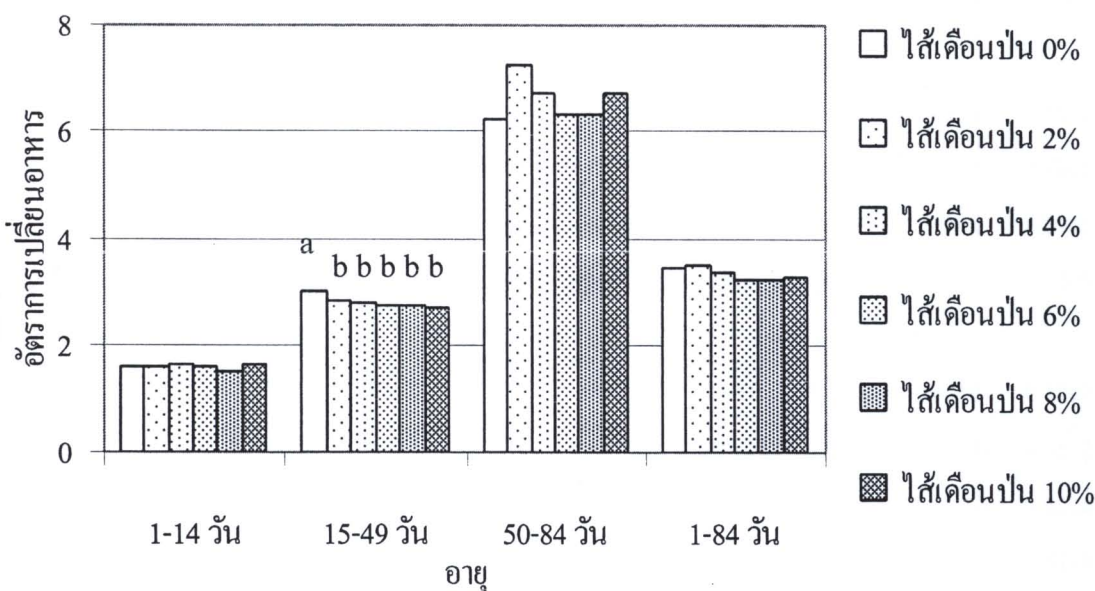
ภาพที่ 4-6 อัตราการเจริญเติบโต (กรัม/ตัว/วัน) ของเป็ดเทศอายุ 1-84 วัน

เป็ดเทศอายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีใส่เค็มน้ำ 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์มีปริมาณอาหารที่กิน 344.44, 333.33, 333.33, 333.33, 326.11 และ 320.00 กรัม/ตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เป็ดเทศอายุ 15-49 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 4,372.80, 4,412.80, 4,363.72, 4,364.83, 4,287.22 และ 4,232.10 กรัม/ตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เป็ดเทศอายุ 50-84 วัน มีปริมาณอาหารที่กิน 5,362.33, 5,438.90, 5,267.33, 5,128.00, 5,218.10 และ 4,999.40 กรัม/ตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เป็ดเทศอายุ 1-84 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 8,679.60, 8,812.22, 8,627.33, 8,460.22, 8,466.94 และ 8,227.70 กรัม/ตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังภาพที่ 4-7 และตารางที่ 4-8

เป็ดเทศอายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีใส่เค็มน้ำ 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.59, 1.57, 1.65, 1.57, 1.49 และ 1.63 ตามลำดับ ($P>0.05$) เป็ดเทศอายุ 15-49 วัน มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 3.02, 2.83, 2.76, 2.74, 2.74 และ 2.68 ตามลำดับ โดยเป็ดเทศที่ได้รับสูตรอาหารที่มีใส่เค็มน้ำ 0 เปอร์เซ็นต์มีอัตราการเปลี่ยนอาหารสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) เป็ดเทศอายุ 50-84 วันมีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 6.22, 7.26, 6.72, 6.32, 6.31 และ 6.73 ตามลำดับ ($P>0.05$) เป็ดเทศอายุ 1-84 วัน มีอัตราการเปลี่ยนอาหารของ มีค่า 3.43, 3.47, 3.35, 3.23, 3.24 และ 3.26 ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังภาพที่ 4-8 และตารางที่ 4-8

ภาพที่ 4-7 ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว) ของเป็ดเทศอายุ 1-84 วัน

ภาพที่ 4-8 อัตราการเปลี่ยนอาหารของเป็ดเทศอายุ 1-84 วัน

ตารางที่ 4-8 สรุปผลของการใช้ไส้เดือนป็นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของเป็ดเทศอายุ 1-84 วัน

สมรรถนะการเจริญเติบโต	ระดับการใช้ไส้เดือนป็นในสูตรอาหาร						SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%	8%	10%		
จำนวน (ตัว)	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00		
อัตราการเลี้ยงรอด (%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00		
น้ำหนักเริ่มต้น(ก./ตัว)	47.50	47.22	47.50	47.66	47.22	47.22	0.524	0.9811
น้ำหนักสุดท้าย(ก./ตัว)	2,573.89	2,582.78	2,623.89	2,664.44	2,658.33	2,572.22	44.494	0.5109
น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น (ก./ตัว)								
1-14 วัน	215.83	213.33	203.56	212.33	218.89	196.67	9.671	0.5952
15-49 วัน	1,447.22	1,558.33	1,574.44	1,590.00	1,563.33	1,580.00	49.472	0.3942
50-84 วัน	863.33	763.89	798.80	814.44	828.89	748.33	48.580	0.5949
1-84 วัน	2,526.39	2,535.56	2,576.39	2,616.78	2,611.11	2,525.00	44.398	0.5105
อัตราการเจริญเติบโต (ก./ตัว/วัน)								
1-14 วัน	15.41	15.23	14.50	15.16	15.63	14.04	0.690	0.5952
15-49 วัน	41.34	44.52	44.98	45.42	44.66	45.14	1.413	0.3942
50-84 วัน	24.66	21.82	22.82	23.27	23.68	21.38	1.388	0.5949
1-84 วัน	30.07	30.18	30.67	31.15	31.08	30.05	0.528	0.5105
ปริมาณอาหารที่กิน (ก./ตัว)								
1-14 วัน	344.44	333.33	333.33	333.33	326.11	320.00	6.068	0.1797
15-49 วัน	4,372.80	4,412.80	4,363.72	4,364.83	4,287.22	4,232.10	152.603	0.9612
50-84 วัน	5,362.33	5,438.90	5,267.33	5,128.00	5,218.10	4,999.40	138.438	0.3212
1-84 วัน	8,679.60	8,812.22	8,627.33	8,460.22	8,466.94	8,227.70	229.585	0.5719
อัตราการเปลี่ยนอาหาร								
1-14 วัน	1.59	1.57	1.65	1.57	1.49	1.63	0.065	0.6355
15-49 วัน	3.02 ^a	2.83 ^b	2.76 ^b	2.74 ^b	2.74 ^b	2.68 ^b	0.044	0.0023
50-84 วัน	6.22	7.26	6.72	6.32	6.31	6.73	0.534	0.7426
1-84 วัน	3.43	3.47	3.35	3.23	3.24	3.26	0.096	0.3730

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.3.3 ผลของการใช้ไส้เดือนป็นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อคุณภาพซากของเปิดเทศ

เปิดเทศอายุ 84 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์มีเปอร์เซ็นต์ซาก 78.19, 77.47, 80.23, 79.08, 79.13 และ 79.27 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักเนื้ออก 12.07, 12.48, 12.70, 12.59, 12.34 และ 13.03 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักเนื้อขา 14.21, 14.04, 14.81, 15.09, 13.29 และ 14.24 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักปีก 11.69, 11.13, 11.70, 10.79, 11.17 และ 11.66 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักหัวใจ 0.72, 0.71, 0.74, 0.68, 0.75 และ 0.76 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักตับ 1.80, 1.49, 1.51, 1.43, 1.44 และ 1.39 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ โดยเปิดเทศที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 0 เปอร์เซ็นต์ มีน้ำหนักตับสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักกึ๋น 2.30, 2.48, 2.42, 2.19, 2.29 และ 2.36 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักม้าม 0.08, 0.08, 0.06, 0.06, 0.10 และ 0.07 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีน้ำหนักไขมันช่องท้อง 2.16, 2.10, 2.19, 2.39, 2.38 และ 2.66 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-9

4.3.4 ผลการใช้ไส้เดือนป็นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อองค์ประกอบทางโภชนาการในเนื้ออกและตับของเปิดเทศอายุ

เปิดเทศอายุ 84 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์มีสิ่งแห้งในเนื้ออก 27.93, 27.93, 27.78, 27.69, 27.91 และ 27.89 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีโปรตีนในเนื้ออก 23.82, 23.93, 24.07, 23.57, 23.66 และ 23.69 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีไขมันในเนื้ออก 3.31, 3.54, 3.38, 4.30, 4.31 และ 3.50 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีสิ่งแห้งในตับ 33.23, 32.89, 32.30, 32.84, 33.63 และ 32.82 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีโปรตีนในตับ 23.13, 21.26, 22.60, 23.15, 23.54 และ 22.00 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศมีไขมันในตับ 6.80, 6.96, 7.16, 7.38, 7.99 และ 8.14 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-9 ผลการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อคุณภาพซากของเป็ดเทศ

คุณภาพซาก (%)	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร						SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%	8%	10%		
เปอร์เซ็นต์ซาก	78.19	77.47	80.23	79.08	79.13	79.27	0.671	0.1039
เนื้อมีกลิ่น	12.07	12.48	12.70	12.59	12.34	13.03	0.471	0.7897
เนื้อมีสี	14.21	14.04	14.81	15.09	13.29	14.24	0.438	0.0996
ปีก	11.69	11.13	11.70	10.79	11.17	11.66	0.290	0.1565
หัวใจ	0.72	0.71	0.74	0.68	0.75	0.76	0.051	0.8780
ตับ	1.80 ^a	1.49 ^b	1.51 ^b	1.43 ^b	1.44 ^b	1.39 ^b	0.087	0.0307
ก้น	2.30	2.48	2.42	2.19	2.29	2.36	0.160	0.8251
ไขมัน	0.08	0.08	0.06	0.06	0.10	0.07	0.010	0.1222
ไขมันช่องท้อง	2.16	2.10	2.19	2.39	2.38	2.66	0.316	0.4200

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4-10 ผลการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อองค์ประกอบทางโภชนาการในเนื้อมีกลิ่นและตับของเป็ดเทศ

องค์ประกอบ	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร						SEM	P-value
ทางโภชนะ(%)	0%	2%	4%	6%	8%	10%		
เนื้ออก								
สิ่งแห้ง	27.93	27.93	27.78	27.69	27.91	27.89	0.218	0.9575
โปรตีน	23.82	23.93	24.07	23.57	23.66	23.69	0.585	0.9898
ไขมัน	3.31	3.54	3.38	4.30	4.31	3.50	0.348	0.1808
ตับ								
สิ่งแห้ง	33.23	32.89	32.30	32.84	33.63	32.82	0.785	0.8933
โปรตีน	23.13	21.26	22.60	23.15	23.54	22.00	1.149	0.7385
ไขมัน	6.80	6.96	7.16	7.38	7.99	8.14	0.779	0.7764

4.4 การทดลองที่ 4 การใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อประสิทธิภาพการย่อย และใช้ประโยชน์ได้ของเปิดเทศ

เปิดเทศอายุ 15-49 วันที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 0, 2, 4, 6, 8 และ 10 เปอร์เซนต์ มีการย่อยได้ของสิ่งแห่ง 83.58, 84.85, 84.04, 84.45, 85.45 และ 84.88 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ โดยเปิดเทศที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 8 เปอร์เซนต์ มีการย่อยได้ของสิ่งแห่งสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) เปิดเทศอายุ 50-84 วันมีการย่อยได้ของสิ่งแห่ง 68.65, 71.44, 70.71, 72.23, 74.59 และ 67.81 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศอายุ 15-49 วันมีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน 83.23, 84.12, 83.39, 83.82, 85.00 และ 83.82 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศอายุ 50-84 วันมีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน 49.52, 50.99, 45.28, 49.78, 51.74 และ 45.12 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) เปิดเทศอายุ 15-49 วันมีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน 90.21, 91.91, 89.62, 91.32, 90.40 และ 90.71 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ โดยเปิดเทศที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป็น 2 เปอร์เซนต์ มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงานสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) เปิดเทศอายุ 50-84 วันมีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน 82.68, 81.54, 82.76, 84.59, 84.80 และ 81.73 เปอร์เซนต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 ผลการใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อประสิทธิภาพการย่อย และใช้ประโยชน์ได้ของเปิดเทศ

ลักษณะที่ศึกษา	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร						SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%	8%	10%		
การย่อยได้ของสิ่งแห้ง(%)								
15-49 วัน	83.58 ^c	84.85 ^{ab}	84.04 ^{bc}	84.45 ^{abc}	85.45 ^a	84.88 ^{ab}	0.360	0.0247
50-84 วัน	68.65	71.44	70.71	72.23	74.59	67.81	1.538	0.0644
การใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน(%)								
15-49 วัน	83.23	84.12	83.39	83.82	85.00	83.82	0.648	0.4803
50-84 วัน	49.52	50.99	45.28	49.78	51.74	45.12	3.106	0.5344
การใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน(%)								
15-49 วัน	90.21 ^{bc}	91.91 ^a	89.62 ^c	91.32 ^{ab}	90.40 ^{bc}	90.71 ^{bc}	0.358	0.0040
50-84 วัน	82.68	81.54	82.76	84.59	84.80	81.73	1.177	0.2728

a, b, c ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.5 การทดลองที่ 5 การใช้ไข่เค็มเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโต และคุณภาพซากของไก่เนื้อ

4.5.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางโภชนาของสูตรอาหารไก่เนื้อ

สูตรอาหารไก่เนื้อช่วงอายุ 1-14 วัน มีความชื้น 8.11-8.33 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 23.45-23.56 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 8.63-12.62 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 3.74-3.87 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 6.56-6.91 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 2.20-2.29 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.70-0.74 เปอร์เซ็นต์ และพลังงานรวม 4.22-4.28 kcal/kg ดังตารางที่ 4-12 สูตรอาหารไก่เนื้อช่วงอายุ 15-28 วัน มีความชื้น 8.86-9.04 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 20.05-20.06 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 5.66-6.25 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 3.20-3.78 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 6.43-6.97 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 2.19-2.31 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.71-0.79 เปอร์เซ็นต์ พลังงานรวม 4.31-4.36 kcal/kg ดังตารางที่ 4-12 สูตรอาหารไก่เนื้อช่วงอายุ 29-35 วัน มีความชื้น 8.61-9.03 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 18.20-18.28 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.19-6.93 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 3.40-3.88 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 6.85-7.49 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 2.35-2.38 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.69-0.78 เปอร์เซ็นต์ พลังงานรวม 4.42-4.49 kcal/kg ดังตารางที่ 4-13 สูตรอาหารไก่เนื้อช่วงอายุ 36-42 วัน มีความชื้น 8.39-8.86 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 18.26-18.40 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.18-7.40 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย 3.09-3.95 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 6.86-7.25 เปอร์เซ็นต์ แคลเซียม 2.30-2.35 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัส 0.73-0.78 เปอร์เซ็นต์ พลังงานรวม 4.52-4.55 kcal/kg ดังตารางที่ 4-13

ตารางที่ 4-12 องค์ประกอบทางโภชนาของสูตรอาหารเนื้ออายุ 1-14 วัน และ 15-28 วัน

คุณค่าทางโภชนา	ระดับการใช้ไส้เดือนปนในสูตรอาหาร			
	0%	2%	4%	6%
ช่วงอายุ 1-14 วัน				
ความชื้น (%)	8.27	8.29	8.33	8.11
โปรตีน (%)	23.50	23.45	23.56	23.55
ไขมัน (%)	8.63	12.62	9.58	11.12
เยื่อใย (%)	3.77	3.78	3.87	3.74
เถ้า (%)	6.91	6.88	6.73	6.56
แคลเซียม (%)	2.29	2.20	2.20	2.22
ฟอสฟอรัสรวม (%)	0.73	0.70	0.73	0.74
พลังงานรวม (kcal/kg)	4.22	4.25	4.23	4.28
ช่วงอายุ 15-28 วัน				
ความชื้น (%)	8.86	9.04	9.01	8.89
โปรตีน (%)	20.06	20.05	20.05	20.06
ไขมัน (%)	6.25	5.99	5.66	6.03
เยื่อใย (%)	3.65	3.20	3.78	3.66
เถ้า (%)	6.94	6.63	6.43	6.97
แคลเซียม (%)	2.31	2.19	2.24	2.25
ฟอสฟอรัสรวม (%)	0.79	0.71	0.73	0.75
พลังงานรวม(kcal/kg)	4.36	4.32	4.35	4.31

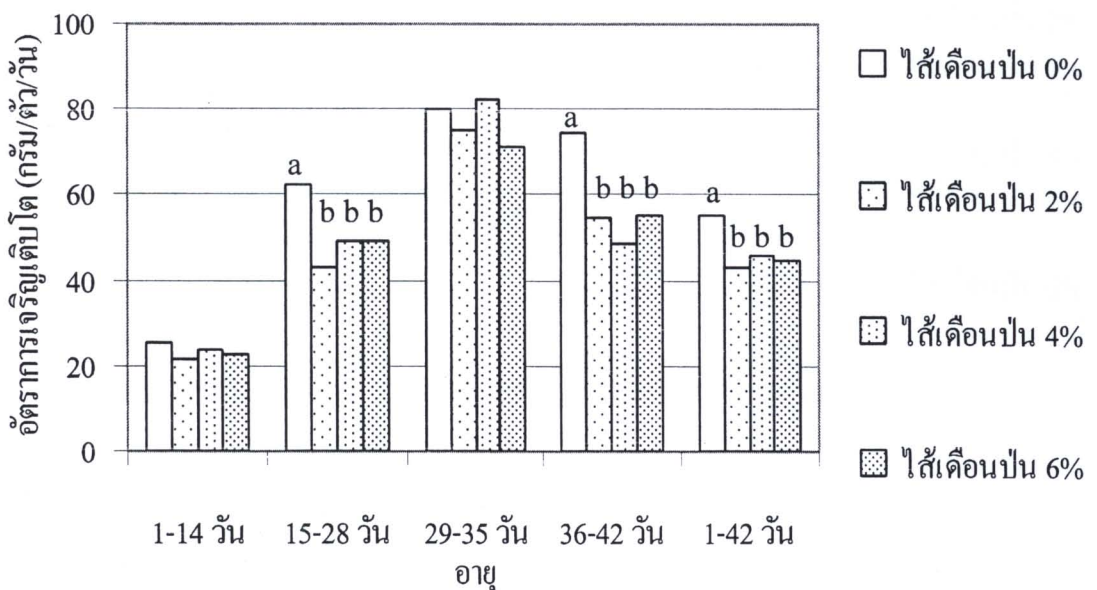
ตารางที่ 4-13 องค์ประกอบทางโภชนาของสูตรอาหารเนื้ออายุ 29-35 วัน และ 36-42 วัน

คุณค่าทางโภชนา	ระดับการใช้ไข่เดือนป่นในสูตรอาหาร			
	0%	2%	4%	6%
ช่วงอายุ 29-35 วัน				
ความชื้น (%)	9.02	8.82	8.61	9.03
โปรตีน (%)	18.26	18.20	18.28	18.20
ไขมัน (%)	6.68	6.19	6.93	6.90
เยื่อใย (%)	3.40	3.57	3.82	3.88
เถ้า (%)	7.49	6.85	7.27	7.44
แคลเซียม (%)	2.38	2.37	2.35	2.36
ฟอสฟอรัสรวม (%)	0.78	0.72	0.69	0.75
พลังงานรวม(kcal/kg)	4.42	4.49	4.43	4.47
ช่วงอายุ 36-42 วัน				
ความชื้น (%)	8.86	8.39	8.55	8.57
โปรตีน (%)	18.35	18.26	18.34	18.40
ไขมัน (%)	7.40	6.18	6.85	6.98
เยื่อใย (%)	3.95	3.09	3.10	3.49
เถ้า (%)	6.86	7.25	7.04	7.21
แคลเซียม (%)	2.32	2.35	2.30	2.34
ฟอสฟอรัสรวม (%)	0.78	0.76	0.76	0.73
พลังงานรวม(kcal/kg)	4.52	4.55	4.52	4.55

4.5.2 ผลการใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่เนื้อ

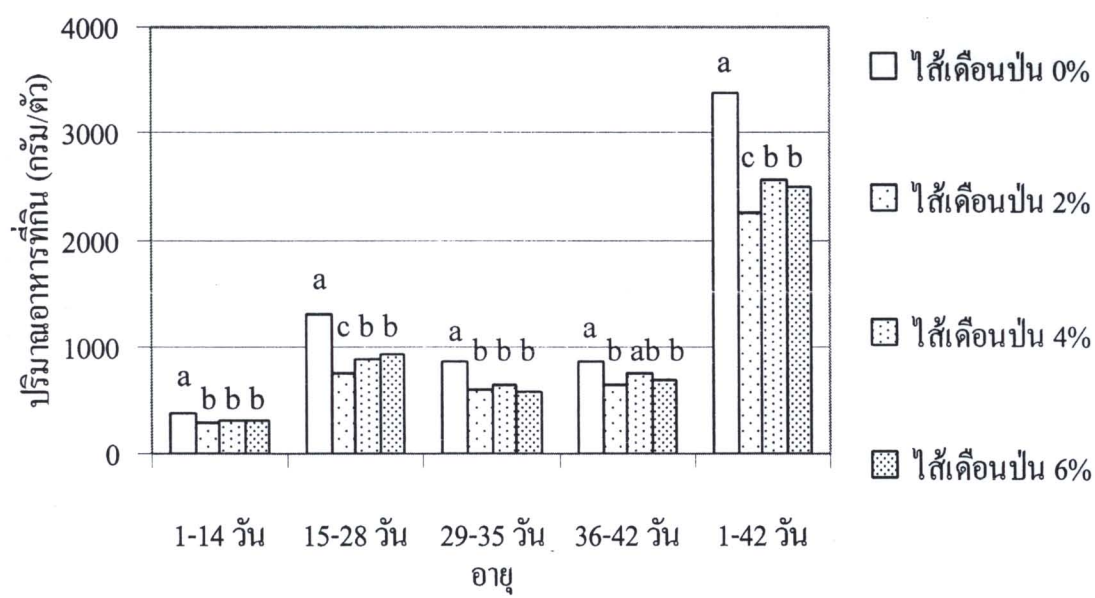
ไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเลี้ยงรอด 100.00 เปอร์เซ็นต์ ดังตารางที่ 4-8

ไก่เนื้ออายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเจริญเติบโตของ มีค่า 25.32, 21.63, 23.54 และ 22.51 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน มีอัตราการเจริญเติบโตของ 62.52, 42.99, 49.12 และ 48.98 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน มีอัตราการเจริญเติบโต 80.28, 75.20, 82.58 และ 71.15 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน มีอัตราการเจริญเติบโตของ วัน มีค่า 74.54, 54.55, 48.62 และ 55.51 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน มีอัตราการเจริญเติบโต 55.08, 43.17, 46.09 และ 44.94 กรัม/ตัว/วัน ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีค่าอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ดังภาพที่ 4-9 และตารางที่ 4-14

ภาพที่ 4-9 อัตราการเจริญเติบโต (กรัม/ตัว/วัน) ของไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน

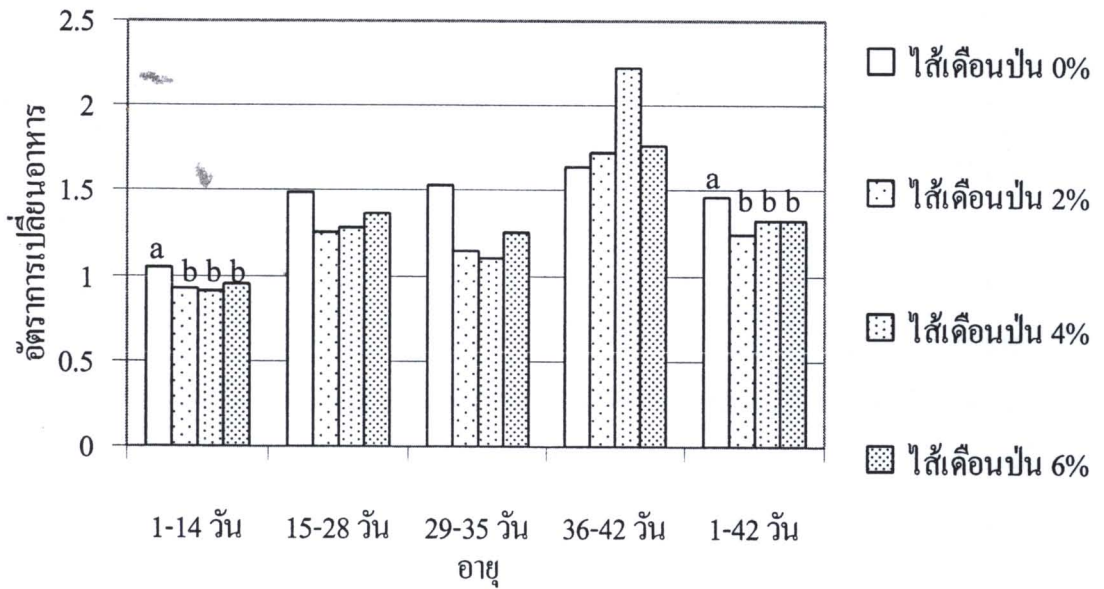
ไก่เนื้ออายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์มีปริมาณอาหารที่กิน 370.56, 279.44, 300.28 และ 298.89 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณอาหารที่กินสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้อ 15-28 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 1,310.00, 746.39, 879.72 และ 927.22 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณอาหารที่กินสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 29-35 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 856.67, 593.89, 635.28 และ 585.56 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณอาหารที่กินสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 36-42 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 854.44, 642.04, 757.04 และ 686.11 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณอาหารที่กินสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 1-42 วันมีปริมาณอาหารที่กิน 3,391.67, 2,261.76, 2,572.31 และ 2,497.78 กรัม/ตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณอาหารที่กินสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ดังภาพที่ 4-10 และตารางที่ 4-14

ภาพที่ 4-10 ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว) ของไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน

ไก่เนื้ออายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.04, 0.92, 0.91 และ 0.94 ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 1-14 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไลซีนปน 0 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเปลี่ยนอาหารสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 15-28 วันมีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.49, 1.26, 1.28 และ 1.36 ตามลำดับ ($P>0.05$)

ไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.52, 1.14, 1.10 และ 1.25 ตามลำดับ ($P>0.05$)
 ไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.64, 1.72, 2.22 และ 1.76 ตามลำดับ ($P>0.05$)
 ไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน มีอัตราการเปลี่ยนอาหาร 1.46, 1.24, 1.32 และ 1.33 ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไขมัน 0 เปอร์เซ็นต์ มีอัตราการเปลี่ยนอาหารสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ดังภาพที่ 4-11 และตารางที่ 4-14

ภาพที่ 4-11 อัตราการเปลี่ยนอาหารของไก่เนื้ออายุ 1-42 วัน

ตารางที่ 4-14 สรุปผลของการใช้ไข่ไก่เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่เนื้อ

สมรรถนะการเจริญเติบโต	ระดับการใช้ไข่ไก่เดือนป็นในสูตรอาหาร				SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%		
จำนวน (ตัว)	18.00	18.00	18.00	18.00		
อัตราการเลี้ยงรอด (%)	100.00	100.00	100.00	100.00		
น้ำหนักเริ่มต้น (ก./ตัว)	43.16	43.16	43.44	43.16	0.505	0.9715
น้ำหนักสุดท้าย(ก./ตัว)	2,356.83 ^a	1,856.33 ^b	1,979.28 ^b	1,930.83 ^b	68.240	0.0036
น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น (ก./ตัว)						
1-14 วัน	354.50	302.94	329.61	315.17	18.358	0.2973
15-28 วัน	875.39 ^a	601.94 ^b	687.78 ^b	685.83 ^b	35.213	0.0035
29-35 วัน	561.94	526.39	578.06	498.06	51.280	0.6986
36-42 วัน	521.83 ^a	381.89 ^b	340.39 ^b	388.61 ^b	30.321	0.0140
1-42 วัน	2,313.67 ^a	1,813.17 ^b	1,935.83 ^b	1,887.67 ^b	67.955	0.0035
อัตราการเจริญเติบโต (กรัม/ตัว/วัน)						
1-14 วัน	25.32	21.63	23.54	22.51	1.311	0.2973
15-28 วัน	62.52 ^a	42.99 ^b	49.12 ^b	48.98 ^b	2.515	0.0035
29-35 วัน	80.28	75.20	82.58	71.15	7.325	0.6986
36-42 วัน	74.54 ^a	54.55 ^b	48.62 ^b	55.51 ^b	4.331	0.0140
1-42 วัน	55.08 ^a	43.17 ^b	46.09 ^b	44.94 ^b	1.618	0.0035

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4-14 สรุปผลของการใช้ไข่เค็มแป้นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตของไก่เนื้อ (ต่อ)

สมรรถนะการเจริญเติบโต	ระดับการใช้ไข่เค็มแป้นในสูตรอาหาร				SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%		
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว)						
1-14 วัน	370.56 ^a	279.44 ^b	300.28 ^b	298.89 ^b	15.870	0.0164
15-28 วัน	1,310.00 ^a	746.39 ^c	879.72 ^b	927.22 ^b	31.045	0.0001
29-35 วัน	856.67 ^a	593.89 ^b	635.28 ^b	585.56 ^b	38.972	0.0035
36-42 วัน	854.44 ^a	642.04 ^b	757.04 ^{ab}	686.11 ^b	42.259	0.0336
1-42 วัน	3,391.67 ^a	2,261.76 ^c	2,572.31 ^b	2,497.78 ^b	42.286	0.0001
อัตราการเปลี่ยนอาหาร						
1-14 วัน	1.04 ^a	0.92 ^b	0.91 ^b	0.94 ^b	0.022	0.0105
15-28 วัน	1.49	1.26	1.28	1.36	0.090	0.3092
29-35 วัน	1.52	1.14	1.10	1.25	0.155	0.2839
36-42 วัน	1.64	1.72	2.22	1.76	0.136	0.0607
1-42 วัน	1.46 ^a	1.24 ^b	1.32 ^b	1.33 ^b	0.039	0.0276

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.5.3 ผลการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อคุณภาพซากของไก่เนื้อ

ไก่เนื้ออายุ 42 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์มีเปอร์เซ็นต์ซาก 82.36, 84.19, 82.36 และ 82.38 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักเนื้ออก 17.22, 16.97, 16.69 และ 17.05 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักเนื้อขา 20.76, 20.93, 20.20 และ 20.23 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักปีก 7.57, 7.72, 8.13 และ 7.48 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนัก หัวใจ 0.46, 0.72, 0.71 และ 0.74 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีน้ำหนักหัวใจต่ำสุดอย่างมีนัยสำคัญ (P<0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักตับ 1.92, 2.08, 2.11 และ 2.02 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักก้น 1.38, 1.37, 1.23 และ 1.23 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักม้าม 0.11, 0.12, 0.12 และ 0.13 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักไขมันช่องท้อง 1.80, 1.23, 1.15 และ 1.27 เปอร์เซ็นต์/น้ำหนักตัว ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักเบอร์ซ่า 0.23, 0.25, 0.24 และ 0.28 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ (P>0.05) ไก่เนื้อ มีน้ำหนักไขมัน 0.57, 0.57, 0.54 และ 0.63 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ (P>0.05) ดังตารางที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 ผลของการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อคุณภาพซากของไก่เนื้อ

น้ำหนักอวัยวะ (%)	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร				SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%		
เปอร์เซ็นต์ซาก	82.36	84.19	82.36	82.38	1.629	0.8167
เนื้ออก	17.22	16.97	16.69	17.05	0.693	0.9593
เนื้อขา	20.76	20.93	20.20	20.23	0.771	0.8741
ปีก	7.57	7.72	8.13	7.48	0.181	0.0847
หัวใจ	0.46 ^b	0.72 ^a	0.71 ^a	0.74 ^a	0.048	0.0018
ตับ	1.92	2.08	2.11	2.02	0.110	0.6176
ก้น	1.38	1.37	1.23	1.23	0.074	0.3206
ม้าม	0.11	0.12	0.12	0.13	0.018	0.9062
ไขมันช่องท้อง	1.80	1.23	1.15	1.27	0.266	0.3270
เบอร์ซ่า	0.23	0.25	0.24	0.28	0.034	0.7255
ไขมัน	0.57	0.57	0.54	0.63	0.055	0.7083

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวบนเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.5.4 ผลการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อองค์ประกอบทางโภชนาในเนื้ออกและตับของไก่เนื้อ

ไก่เนื้ออายุ 42 วันที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์มีสิ่งแห้งในเนื้ออก 25.69, 25.73, 25.73 และ 26.14 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้อที่มีโปรตีนในเนื้ออก 23.88, 24.14, 24.04 และ 25.23 เปอร์เซ็นต์ ($P>0.05$) ไก่เนื้อที่มีไขมันในเนื้ออก 2.20, 2.06, 1.82 และ 1.57 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 และ 2 เปอร์เซ็นต์ มีไขมันในเนื้ออกสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้อที่มีสิ่งแห้งในตับ 29.82, 29.65, 29.58 และ 29.43 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้อที่มีโปรตีนในตับ 18.57, 18.83, 19.11 และ 18.81 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้อที่มีไขมันในตับ 5.43, 5.19, 4.92 และ 4.67 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-16 ผลของการใช้ไส้เดือนป่นเป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อองค์ประกอบทางโภชนาในเนื้ออกและตับของไก่เนื้ออายุ 42 วัน

องค์ประกอบ	ระดับการใช้ไส้เดือนป่นในสูตรอาหาร				SEM	P-value
ทางโภชนะ	0%	2%	4%	6%		
เนื้ออก						
สิ่งแห้ง(%)	25.69	25.73	25.73	26.14	0.612	0.9452
โปรตีน(%)	23.88	24.14	24.04	25.23	0.917	0.7205
ไขมัน(%)	2.20 ^a	2.06 ^a	1.82 ^b	1.57 ^c	0.054	0.0001
ตับ						
สิ่งแห้ง(%)	29.82	29.65	29.58	29.43	0.172	0.4854
โปรตีน(%)	18.57	18.83	19.11	18.81	0.395	0.8161
ไขมัน(%)	5.43	5.19	4.92	4.67	0.233	0.1691

a, b, c ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ

4.6 การทดลองที่ 6 การใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อประสิทธิภาพการย่อย และใช้ประโยชน์ได้ของไก่เนื้อ

ไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0, 2, 4 และ 6 เปอร์เซ็นต์มีการย่อยได้ของสิ่งแห้ง 80.78, 79.54, 80.05 และ 79.74 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน มีการย่อยได้ของสิ่งแห้ง 80.77, 74.06, 73.03 และ 74.95 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการย่อยได้ของสิ่งแห้งสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน การย่อยได้ของสิ่งแห้ง 75.99, 69.13, 70.42 และ 71.07 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการย่อยได้ของสิ่งแห้งสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน 78.15, 77.39, 77.82 และ 78.25 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน 77.48, 71.00, 72.30 และ 74.05 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้อที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีนสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน 72.52, 67.16, 69.30 และ 69.61 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีนสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน 88.97, 85.71, 87.14 และ 86.67 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงานสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 29-35 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน 88.89, 83.57, 81.32 และ 81.77 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยไก่เนื้อ ที่ได้รับสูตรอาหารที่มีไส้เดือนป่น 0 เปอร์เซ็นต์ มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงานสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) ไก่เนื้ออายุ 36-42 วัน มีการใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน 82.51, 78.94, 80.09 และ 80.89 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ($P>0.05$) ดังตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 ผลการใช้ไส้เดือนป็นแหล่งโปรตีนในสูตรอาหารต่อประสิทธิภาพการย่อย และ
ใช้ประโยชน์ได้ของไก่เนื้ออายุ 15-28 วัน 29-35 วัน และ 36-42 วัน

ลักษณะที่ศึกษา	ระดับการใช้ไส้เดือนป็นในสูตรอาหาร				SEM	P-value
	0%	2%	4%	6%		
การย่อยได้ของสิ่งแห้ง(%)						
15-28 วัน	80.78	79.54	80.05	79.74	0.551	0.4345
29-35 วัน	80.77 ^a	74.06 ^b	73.03 ^b	74.95 ^b	0.992	0.0006
36-42 วัน	75.99 ^a	69.13 ^b	70.42 ^b	71.07 ^b	0.750	0.0002
การใช้ประโยชน์ได้ของโปรตีน(%)						
15-28 วัน	78.15	77.39	77.82	78.25	0.606	0.7491
29-35 วัน	77.48 ^a	71.00 ^b	72.30 ^b	74.05 ^b	1.025	0.0044
36-42 วัน	72.52 ^a	67.16 ^b	69.30 ^{ab}	69.61 ^{ab}	1.087	0.0322
การใช้ประโยชน์ได้ของพลังงาน(%)						
15-28 วัน	88.97 ^a	85.71 ^b	87.14 ^b	86.67 ^b	0.552	0.0090
29-35 วัน	88.89 ^a	83.57 ^b	81.32 ^b	81.77 ^b	1.446	0.0111
36-42 วัน	82.51	78.94	80.09	80.89	1.557	0.4575

^{a, b} ค่าเฉลี่ยในแถวเดียวกันที่มีอักษรต่างกันมีความแตกต่างกันทางสถิติ